

Szlovák művészek kiállítása

A salgótarjáni közönségnek és művészeknek nem először van alkalmuk szlovák kiállítást üdvözölni városunkban. Az elmúlt években megrendezett nagyszerű középszlovákiai kiállítások, már ízelítőt adtak a baráti nép képzőművészeti kultúrájából.

Dusan Zapletal és Karol Dubravszky kiállítását köszönhattuk nemrég, amely ha nem is törekedett a középszlovákiai művészeti élet, és ezen belül saját munkásságuk teljességének bemutatására, mégis megmutatta a szlovák grafika, szobrászat sokféle útkeresését és változatos eredményeit. Jó művészek alkotásának megismerési lehetőségével járul hozzá a két nép kölcsönös barátságának elmélyítéséhez.

Azonos gondjaink mellett feléled a természetes és egészséges kíváncsiság: mi a közös és mi az eltérő, a hasonló társadalmi problémákkal küzdő és ennek érdekében új kultúrát kibontakoztató népek művészetében. Az eddig kölcsönösen bemutatott szlovák képzőművészeti kiállítások is megerősítik: a hasonlóság mindenek előtt tartalmi. A mi művészeink egy része ugyanúgy, mint a szlovákok, az új életet, az új embert akarják megjeleníteni, a mi társadalmunk életérzéseiből, a szocializmus eszméjéből, a ma heroikus küzdelméből merítik élményeiket. Az emberábrázolás mai feladatai, s a mai ember művészi ábrázolásának bonyolult problémái azok a legfontosabb indító erők, amelyek a művészetet új alkotómódszerek kutatására készítik.

Felmerül náluk is a kérdés: milyen legyen az az alkotómódszer, megjelenítési formarendszer, amely nem megmerevedett sémák másolatásából áll, melyhez oly nagy számban kapcsolódna a visszahúzó erők, a közönség részéről is.

Az az első vizsgáldásra kitűnik, hogy a közös tartalom mennyire rem jelent egyúttal közös formát is. A más népi alkat, más tájak, más—más megoldásra készítetik és más kompozíciókra ihletik a művészt. A szlovák nép küzdelmei, történelmi tanulságai, az emberalak másfajta külső megfogalmazására indítják az alkotót s az egyes nemzetek művészi hagyományai, a századok és évtizedek történelmi változásainak megfelelően más és más módon hatolnak be a művészetbe. A tájak jellege, a népművészet belső ritmusa, a küzdelmes harcok és a békés munka sajátosságai mind-mind alakítják a művészt és munkáját, formálják egész művészetét is. Ezek olyan erők, melyek meghatározzák nemcsak azt, amit egy nép művészete a maga múltjából megért, de azt is, amit külső hatásként átvesz, vagy figyelemmel kísér itt, ebben az esetben az európai áramlatokból.

Ezért üdvözölhattuk Dusan Zapletal és Karol Dubrovszky kiállítását megyénk központjában, a kulturálisan mind nagyobb lélegzetű Salgótarjában.

Dusan Zapletal fiatal grafikusként és rézkarcai a mai európai iskola tisztult jelrendszeréhez kapcsolódnak, megtartva a szlovák nemzeti művészetből már kikristályosodott megjelenítési formát. Tartalmilag a hősi küzdelmeket történelemre váltó partizánmozgalom, a mindennapok életérzései kapnak interpretációt műveiben, melyekben a mai ember minden nagyobb nehézség nélkül képes eligazodni. Tudatos törekvés tapasztalható a tartalom minél nagyobb rétegeibe való leszállásra, s a közlés művészi formájának kialakítására, A fa, mint alakítható anyag — hű társa az embernek — jó eszközüül szolgál a művész kezében, hogy felületi megmunkálása kapcsán

beleálmodhassa azokat a belső impulzusokat, élményeket, harcot és mondanót, hitvallást és figyelmeztetőt, amelyeket az emberiségnek szánt. A grafika ma ezt is követeli, lévén évszázadok óta a legforradalmibb, a leggyorsabban reagáló műfaj!

A művész érzékenysége, mint szeizmográf jelzi műveiben a lezajló, világot érintő nagy konfliktusokat, vagy a boldogság hevületét. A fa felületi szépsége, égvűrűinek rendszere, — tavaszok és őszyk hű őrzői, — a görcsök önmagukat gúzsbakotó szálrendszerei kelnek életre egy-egy mű kapcsán, mint járulékos elemek, hogy segítsék, mí vessé tenni, alkotássá segíteni a művet a lényeg kihámozásában, kibontásában. Dusan Zapletal jó mestere a grafikai műfajoknak. Biztosan bánik az anyaggal. A forma megköveteli itt a síkba való transzponálás nagy, leegyszerűsítő tennivalóit. Különösen a „Partizán” ciklus kapja itt meg az adekvát formát, a műfaji tisztaságot. A „Háború” I. II. III. lapjai, szintén kiemelkedő alkotások. Fametszet-lapjai tisztán fogalmazottak, a fekete-fehér komponálása izgalmas szerkezetben jelentkeznek.

Ez a magabiztosság veszélyt is rejt magában. — s ez figyelmeztető lehet a művész számára is —, könnyen modorossá válhat, megrekedhet, lemerevülhet. A művészet foltonbelüli váltakozását, gazdagságát kell nagy odafigyeléssel és műgonddal fejleszteni. Biztató, érett eredményként kell felfigyelni rézkarcaira. Ha a „Három grácia” a maga szecessziós formarendszerében, hajlékony vonalornamentikájában reminiscenciának hat is, de a „Bika”, a „Bolygó megjelenése” az „Alak” c. rézkarclapjai már előre mutatnak. Egy konzekvens, érett grafikusművész munkái ezek, s méltán sorolhatjuk a mai grafikusművészet rangos eredményeihez. Itt a belső tartalmi tisztaság, a

rézkarctechnika gazdag, adott lehetőségei ötvöződnék műalkotással. Ez az út a művész számára és a szlovák-honi művészet örörmére, nagy eredményeket ígér.

Karol Dubravszky más karakterű művész. Nála, mint szobrásznál nemcsak a műfaj adta lehetőségek és különbözőségei, de az indítékok belső ereje is más természetű. Amíg Dusan Zapletal a nagy általános problémák összegezője, addig Dubrovskynál egy emberközeli, a mindennapok lírai csendesü szépsége teszi teljessé a kiállítást. A korszerű lemezfelhasználás mellett, elsősorban a fával álmodja ki örömteljesen szép, halkcsengésű líráját. A szlovák nemzeti, népi, sőt népművészeti hagyományok hű és jó tolmácsolója a „Furulyás” c. szobor, a kiállítás egyik kiemelkedő darabja. A fa megmunkálása, a rusztikusan is mives felületek megteremtése keltik életre a táj és a benne élő, alkotó ember benső kapcsolatát. Sugárzik műveiből az életszeretet: „Új bor”, „A füttyülő”, „Zene” stb. Ezek mellett lírai hangvételben reagál a világ nagyobb indítékú emberi tetteire is: „Az első asztronaut”. Kiemelkedők portraitjai mellett munkaábrázolásai: „Kohász” c. lemezveretesen cizellált figurája igen érett és kiegyensúlyozott belső feszülése a mozgás hiteles, asszociatív summázása kiemelkedő példa lehet abban a babiloni nyelvzavarban, melyben a szobrászat él ma világszerte. Viszont lemezdomborításai közül néhányánál megfigyelhető, hogy a dekoratív célzatú megformálás elsekélyesíti a műveket, üresen hagyott felületek játszanak közre abban, hogy az elematizáltság benyomását keltsék, elszécsenyítve ezzel a különben célul kitűzőtt figurálisitást.

Ennek ellenére a kiállítás összhatóságában és értékrendjében tanulsággal szolgálhat a hazai tárlatlátogató közönség-

nek, s felhasználandó tapasztalatul a szakmabelieknek. Jelzi azt, hogy meg kell ismernünk egymás mindenirányú eredményeit, törekvéseit, az embereket és környezetüket is. A képzőművészet, amely képekben jeleníti meg, s a maga valóságában mutatja meg az embert és környezetét, s mindezt az adott nemzet művészeinek sajátos képzeletén és alakító ererjén keresztül, jelentékeny eszköz egy nép közelebbi megismerésére.

Dusan Zapletal és Karol Dubravszky művészete tisztán kapcsolódik azon álláspontunkhoz is, amelyet nagy forradalmár festőnk, Dési Hubert István így fogalmazott meg: „Változatlanul vallom, hogy művészetünk teste-lelke modern kell, hogy legyen, de ez a modernség nem lehet egy még oly forradalmi irány napi kérdéseinek ábrázolása, se a szakma következő fázisa. Többre van szükségünk. Művészetünknek az emberi

lélek legtávolabbi zugába is el kell érnie, csak így szívhat fel minden életnedvet magába; emellett vissza kell állítanunk a kutatómunka becsületét is”. Ezt a tisztán fogalmazott, félreérthetetlenül helyesnek vélt vallomástételt azonban napról-napra képre, szoborra kell átváltani, műalkotássá érlelni, s ez rendkívül nehéz, bonyolult feladat. Itt bontakozik ki a művész és a művészet felelőssége, hogy hogyan válhat igazán legjobb szándékkal a művészet gyakorlatában vallomástétellé, hogyan szolgálhatja népét, a kor emberét.

Ez közös küzdelmünkben.

Különösen fontos ez akkor, ha a szomszédos szlovák népről van szó, amellyel együtt, hátunkat egymáshoz támasztva kristályosítjuk ki a holnapot, múgonddal, s a világ előtti felelősséggel.

CZINKE FERENC